

FRANJO ROŠ:

Zgodba o Ivančku.

1.

akor mnogo mestnih otrok, tako je tudi Ivanček velik, šibak in bled v obraz. On in njegova mati stanujeta v velikem mestu v podstrešni izbi visoke hiše. Vse hiše tam so temne in vlažne, ulice med njimi so ozke in blatne. Zrak je tu nezdrav in poln mraka. Solnce se ogiblje teh krajev in le redkokdaj posije do mokrih dvorišč in globokih ulic.

Tu je Ivanček preživel svoja uboga leta. V tej umazani enoličnosti je preležal polovico svojih dni bolam. Njegovo drobno telo je trpelo in omahovalo in le trudoma si je ohranilo življenje. Glad in mraz sta šla vselej z njim. Z leti je rastel, a ostal je šibak. Moral bi iti v šolo, pa je čakal, da prej ozdravi. Njegova mati je bila večkrat bolna, in moral ji je streči. Kadar pa, se mu je izboljšalo zdravje, tudi takrat ni maral iz izbe. Samo poleti, ko je solnce sijalo po mestnih strehah, takrat je časih sedel na dvorišču in celo na ulico je pogledal časih.

„Ivanček bo kmalu umrl,“ so si mislili ljudje, ki so ga videli slabotnega in bledega. Nekoč pa mu je nekdo to tudi povedal. In takrat je Ivanček jokal ves večer. Bal se je smrti, bal se je tiste črne krste, kamor polagajo mrtve. Bal se je, da bi ga tuji ljudje ne odnesli proč od matere. Dolgo časa potem si ni upal na dvorišče, da ne bi slišal ljudi, ki govorijo o njem in o smrti.

Ivančkov oče je bil krojač. Pred tremi leti je odšel na vojno. V daljnjih deželah se je moral bojevati. Prvo leto je pisal večkrat, potem pa ni bilo več glasu o njem. Najbrž so ga ujeli in odvedli v tuje kraje, in domov se vrne šele ob koncu vojne. Tako mu pripoveduje mati in tako si misli Ivanček in vedno vprašuje, če bo že kmalu mir in vojne konec. Pa mu pravijo vselej, da še ne bo miru in tudi očeta ne. Zato je dostikrat žalosten ob misli na očeta, ki mu je bil dober in ga že tako dolgo ni doma. Spominja se ga, ko je sedel sključen na stolu pod oknom in vbadal v sukno. Delal je do večera, ko je večerja že stala na mizi. Preden se je napotil spat, je večkrat posadil Ivančka na kolena in ga božal po laseh. Ali pa je pristavil stol k njegovi postelji in mu pripovedoval o zdravju in o vsem, kar je Ivanček hotel vedeti.

„Mogoče pa se vrne kmalu, lahko že danes ali jutri,“ tako dostikrat ugiblje. „Odprla se bodo vrata, in oče vstopi. Vse bo dobro, kakor je bilo. Konec bo te osamelosti, zdravje in sreča prideta.“

Zadnjič so ga zagledali delavci, ki so stanovali v isti hiši in poznali očeta.

„Kaj piše oče?“ ga je nekdo vprašal.

„Nič ne,“ je odvrnil Ivanček.

„Siromak si.“

Takrat je Ivanček spoznal, da se smili vsem drugim in zasmilil se je še samemu sebi. Siromak je, velik siromak. Ljudje govorijo, da njegovega očeta ne bo več nazaj. Zakaj so tako hudobni in tako mislijo? Kaj ne vedo, da to Ivančka boli? Ali naj ostane z bolno materjo sam na svetu? Od dne do dne je na svetu huje. Kdo jima naj pomaga? Kaj ne bo mogel nikoli v šolo? Pa saj ne more verjeti, da bi ne bilo več očeta, ki je bil tako dober in skrben.

Edino mater ima še. Pogovarja se z njim o Bogu in o zdravju in o vsem dobrem in lepem. Zato se zateka k njej vselej, kadar se zboji temnih zidov. Zasanja se v one čudežne kraje njenih povesti. Nedavno pa je mati zópet težko zbolela in že več dni se ne gane iz postelje.

2.

Podstrešna izba je temna in mrka, vsa je preprežena z duhom prahu, boleznimi in uboštvu. Zgodaj, ko se zunaj svetlika blede nebo, se že umika iz nje poslednja motna svetloba. Tema se je priplazila tiho in potuhnjeno, da niti vztrepetale niso škripajoče deske. Kakor nevidna pošast se zdaj skriva za posteljo, za omaro, se plazi ob stenah in sega z dolgimi požrešnimi rokami po Ivančku. Strah se mu zajeda v misli. Pribeži k postelji, kjer leži bolna mati in ne vidi Ivančka, drobnega, zapuščenega.

„Mama,“ zakliče polzadušeno. Z naporom je iztrgal besedo grlu in sam se prestraši njene plahosti. Mati se zgane, izpod odeje se izmota roka in poišče Ivančkovo glavo, da ji gladi lice in kodre.

„Pri tebi sem in ni treba, da te je strah, Ivanček.“

„Lačen sem, mama, tako lačen in strah me je bilo.“

„Nič se ne boj. Zvečer dobimo kruha in juhe.“

Materin glas je slaboten, trese se. Vendar se vsi strahovi poskrijejo ob njem in Ivanček diha prosto in globoko. Moško stopi po izbi k zagrajenemu oknu in se pospne na njegovo polico. Zamisli se iz tega težkega vzduha, gleda v daljavo. A daleč ne more. Na nakopičenih strehah čepi nekoliko dimnikov in umazane lise lezejo iz njih. Par drobnih rumenih in rdečih luč trepeče iz meglene teme, ki se gosti in bo kmalu zadušila v sebi vse. Ivanček čuti tudi v sebi to ugašanje in umiranje. V prsih mu je zopet gosto in tesno. Že čuti, da mu strahovi stoje za hrbtom in iztezajo roke po njem. Tedaj zakašlja mati na postelji. Presekana je tišina, in že so plahe misli odstopile za korak.

Preko vseh streh, skozi vso temo mu hitijo misli v pokrajino materinih povesti in njegovih sanj. Gredo v čudežne kraje, ki jih z očmi še ni videl. Gleda v temo in si v njej sam ustvarja svetle slike, zre vanje in jih občuduje. Ne vidi hiš in ne vidi ljudi. Tam so travniki, gozdovi, polje. Vsenaokolo gosta trava, mirno drevje. Tam se ne more skriti solncu in gorkoti. Vsaka bilka ima dovolj tople luči. Ivanček jo čuti že kar v sanjah.

Saj ni res, da bi se mestne hiše vrstile kar naprej v brezkončnost do velikega morja, kjer se neha svet. Tako je menil nekoč, zdaj pa ve, da se ta lepa nova resnica nekoč razodene tudi njemu. Ko doraste in ozdravi, se bo napotil nekoč iz mesta. V eno smer pojde, do konca vseh hiš in ulic. Mnogokdaj mu je oče pripovedoval o življenju tam, o malih raztresenih vaseh, o kmetih, o polju in travnikih. Tudi črevljarjev Joško mu je pravil o vsem tem. V gozdovih pojejo celi zbori ptic in še druge živali živijo tam. Vso to lepo deželo bo nekega dne videl pred seboj in jo občudoval, blagoslavljal bo takrat samega sebe.

Tam na kmetih ima Ivanček teto. Še nedavno je prišla na obisk in prinesla je moke, krompirja in sadja. Vse to je zraslo tam. Tokrat pa je pripeljala s seboj tudi malo Tinico, ki je nekaj mlajša od Ivančka. Tudi njo je izpraševal, kako je tam, kjer ni hiš in ne ulic in kako visoko zraste tam trava poleti. Pozvedoval je tudi o šoli. Čudil se je Tinici, ki je bila živa in rdeča v okrogli obraz. Ko se je jelo mračiti, se je skoro zbala teme.

„Kakor da bi bila v starem zakletem gradu, tako je tukaj,“ je dejala. „V šoli pravijo, da strahov ni, tukaj pa se le bojim.“

Teta pa mu je še rekla, naj jih nekoč poleti obišče, da vidi, kako lepo imajo na kmetih. Ivanček je prikimal z velikim veseljem in je mnogokdaj rad premišljal o tem obisku in o poletju na kmetih.

3.

Že je pomlad in maj. Nebo je visoko in čisto. Solnce se je že daleč pospelo in je gorko. Po ulicah hodi svež topel veter in prinaša pozdrave iz višin in dalj, kjer je zemlja v zelenju in mladosti. Do najglobljih ulic in dvorišč diši po pomladi in svobodi.

Iz daljnega kraja je prišlo pismo. Ivančkov oče je še živ in je pisal. Ustreljen je bil v nogo in ujet nekje daleč, že skoro na koncu sveta. Zdaj pa so ga tam izpustili in je že na potu domov in že blizu. Noga še ni zdrava. Pa naj se ga doma nič ne ustrašijo.

Veselje se je nastanilo v podstrešni izbi to pomlad. Sreča se vrača in vsak dan je bliže. To pismo in pomlad sta vrnila Ivančku zdravje. To pismo je dahnilo materi nasmeh na upadla lica, a zdravja ni prineslo.

S tem srečnim smehljajem leži mirno. Kadar pride Ivanček k postelji, govori šepetaje o očetu, ki se vrne domov. Tedaj bo vse zopet dobro. Kakor nekoč bodo živeli v skromni sreči.

Ivanček šteje dni in ugible. Dostikrat se zgodi, da se nenadoma ozre k durim, da bi tam že zagledal očeta. Prišel bo v sivi vojaški suknji, na glavi čepico s široko streho spredaj. Potem bo sedel, da si odpočije od dolgega potovanja in bo pripovedoval o vsem, kar se je zgodilo v tujih deželah njemu in drugim. Vesel bo in veseli bodo vsi trije. Še mati bo tedaj ozdravela. Zopet bo vse tako, kakor je bilo pred leti nekoč.

Srečen in zdrav je Ivanček, kakor še ni bil nikoli tako. Bled je v obraz, toda oči gledajo jasno in ne skrivajo sreče in pričakovanja, ki sta se naselila v njegovem srcu. Zopet hodi po dvorišču, posedeva na pragu črevljarjevega stanovanja. Gleda v višino, kjer solnce obseva strehe in del zidovja. Okno njegove podstrešne izbe pa je obrnjeno proti severu in nikoli se še ni solnce uprlo vanje.

Črevljarjevi imajo sedem malih. Le s težavo jim oče prisluži toliko, da morejo vsi živeti v težkih časih vojne in ubožstva. Črevljarjev Joško je star skoro toliko kakor Ivanček. Le manjši je in močnejši in bolj polnih lic. Dobra prijatelja sta si in oba sta vesela, ko se zagledata na dvorišču. Ivanček mu pripoveduje o očetu, ki pride morda že jutri. Tudi Joško je vesel Ivančkovega veselja.

„Z menoj pojdi, Ivanček,“ mu reče. „Videl boš, kako lepo je tam. Toplo je zdaj, in vsak dan grem na polje. Piščalke si delam in lovim metuljčke. Vse polno jih je tam.“

Ivanček je čul o polju in sapa mu je zastala. Joška prime za roko in se obotavlja: „Da bi šel na polje? Ne grem, Joško, sam pojdi. Mati je bolna; oče pride domov morda še danes. Ne morem, res ne.“

„Pa pojdem sam. Žal ti še bo, Ivanček!“

„Počakaj... Praviš, da je lepo tam zunaj?“

„Pa kako lepo je! Sami travniki, polje in gozdovi. Poslušala bova škrjančke. Potem pojdeva v gozd in tam leževa v mah, ki je bolj mehak kakor gosposka postelja.“

„Kako dolgo ostaneš tam?“

„Do mraka, ko zaide solnce.“

„Pojdem!“ prikima Ivanček odločno.

4.

Joško hiti naprej po trdem tlaku, zdaj teče, zdaj zopet obstane, da počaka Ivančka, ki ni vajuen nagle hoje. Oba sta bosa, Ivanček gologlav, in v kratki ubožni suknjici. Joško pa nosi na glavi širok slamnik, ki mu

je mnogo prevelik in mu leze čez ušesa. Nekoč je bil očetov in je že precej luknjičast in zapognjen. Zopet tečeta dalje po ozkih ulicah. Prav malo ljudi srečujeta. Ivanček je že jako upehan, obstane in pravi Jožku: „Vrnem se, predaleč je. Nikoli še nisem bil tako daleč. Doma bodo v skrbeh.“ Strah je v njegovih besedah. Joško pa se zasmije:

„No, le pojdi domov, saj vem, da se bojiš. Pa praviš, da si starejši kakor jaz.“

„Saj bi šel, pa je predaleč.“

„Ni več daleč. Za onimi hišami tam je le še malo hiš. Tam se že neha mesto.“

Zopet hitita dalje. Še je par ulic, a so že širje in hiše so nižje; zelenja za njimi je vedno več in vedno bujnejše je. Prideta na široko belo cesto. Za njima prizvoni voz cestne železnice. Pred nizko hišico obstane, ljudje lezejo vun, par drugih vstopi. Voz se obrne v loku in oddrda nazaj. Naprej ne more več, ker je mesta že konec. Tu se že odpira širok svet v topli in novi luči. Ob cesti stojijo visoki kostanji in lijejo košato senco naokolo. Debel prah leži na cesti in se dyiguje pod nogami. Utrujena stopata počasneje. Tam na levo in tam na desno se solnčijo bele bogate hiše. Vsako obdaja senčnat vrt, poln mladega zelenja. Izpod njega se tam in tu svetlikajo steze kakor razpredene bele niti.

Ivančkove oči, vajene temnih zidov in mrkih ulic, gledajo zdaj široko in začudeno vse to novo, svetlo, prijazno. Kakor da ga je vsega prešinila in prevzela ta krasota, tako globoko jo čuti v sebi in razprostre roke nad njo. Težka in opojna je vsa ta nova lepota, vsa ta sveža gorkota, ki je legla v njegovo notranjost. Skoro ne ve, kam bi z njo, ki je tako neizmerna.

Joško obstoji in gleda Ivančka.

„Lepo je, a še lepše pride,“ mu pravi.

„Še pride,“ ponovi Ivanček polglasno in stopi s ceste k železni ograji. Tam na bogatem vrtu hodi mala deklica in škropi rože in travo z vodo, ki ji rosi iz kanglice. Vidi Ivančka, siromašnega, ki stoji in zre na vrt. Belo in snažno je oblečena. Bliže stopi in prijazno vpraša: „Gotovo si ubog in če hočeš kruha, ti ga prinesem.“

Ivanček jo pogleda začudeno, se domisli polja in sliši Joška, ki ga kliče s ceste.

„Nimama časa,“ odvrne, „ker grem na polje. Takih velikih rdečih rož pa še nisem videl, kakor tam-le rastejo.“

„Počakaj,“ pravi deklica in odtrga rožo, rdečo in dišečo, široko razcveteno. Da mu jo in se veselo nasmeje. Tedaj pristopi Joško in reče: „Pa prinesi kruha, lačen sem.“

Deklica odhiti in ko se vrne, drži v vsaki roki velik kos belega kruha in jima ga da. Ivanček se zahvali in ugrizne v sveži kruh. Že sta na cesti in gresta dalje.

„Kako je mehak in bel ta kruh. Pri nas pa je črn in malo ga je,“ pravi Ivanček.

„Dober je,“ pritrди Joško. „Glej, že so tu travniki in tam polje in tam na levi gozd. Ali ni lepo?“ S prstom kaže in stopi s ceste na ozko pešpot, ki gre čez travnik.

5.

Ivanček stoji na cesti in gleda. Usta ima odprta, gleda široko in strmi. Gleda v dan, ki je vesel in žareč, ki sije daleč tja do daljnjih gor. Vsa pokrajina leži v mirnem sijaju solnca in pomladi. Le zdajzdalej prinese rahla sapa hladila travi, da se zgane in zaziblje v valih in se spet vzravna. Rahlo poboža Ivančku lica in kodre in že spet odplava dalje. Tam daleč potrese temnordeče glavice cvetoče detelje.

„O, kako lepo je!“ zavriska v Ivančku vesel glas. Kri mu prihaja v blede lica. Drobne prsi se mu dvigajo polne dehtečega zraka. Tava dalje v travi. Vidi cvetice, bele, rdeče in modre, visoke in pritiklave. Zdajzdalej zabrnj čebela mimo njegovih ušes in že je zopet vse tiho in brezkončno. Z odprtimi očmi in odprtim srcem pije vase vso to krasoto, in oči mu gorijo v svežem plamenu.

„Metuljčka imam, belega s črnimi pikami,“ zakliče Joško. V travi leži in tišči slamniki k tlom. Z roko ga potegne izpod klobuka in mu s prsti stisne glavo. „Tako, zdaj je mrtev,“ doda resno in našobi ustna.

„Čemu si ga, pustil bi ga rajši,“ reče Ivanček. „Zdaj imaš greh, ker si ga umoril.“

„Misliš, da imam greh? Res, nisem vedel tega.“ Mrtvega metulja vrže v stran in ponovi polglasno: „Nisem vedel tega, da je greh.“

Joško je obstal in se zagledal v deteljo. „Poglej,“ pravi veselo, „našel sem deteljo s štirimi peresci.“ Tudi Ivanček se skloni in išče. Dolgo išče, dokler ne najde sredi samih troperesnih deteljo s petimi peresci. Joško pravi, da je videl že tudi tako s šestimi peresi in slišal je, da rastejo tudi take s sedmimi.

Oddaleč prinaša sapa pritajeno žuborenje potoka, ki se vije od gozda sem preko travnikov. Počasi mu gresta naproti. Stare upognjene vrbe in nizko grmičje rastejo tam. Že je Joško stopil k vodi in tudi že vanjo. Čista in prozorna je. Drobni kamenčki, beli in temni trepečejo iz nje. Tudi Ivanček brodi po potoku. Gleda male ribice, ki begajo od brega do brega. Iztegne roko, da bi si odtrgal vrbovo šibo, a tedaj mu pade

rdeča roža v vodo. Poredno se igrajo z njo hitri vali in že so jo odnesli daleč s seboj.

Stopita iz vode in se pomikata dalje med poljem. Tu je pšenica zrasla že precej visoko. Daleč se razprostira zeleno, ponekod rdečkasto polje detelje. Nad njim trepeče razgreti zrak. Ivanček posluša enakomerno in živo pesem murnov. Zdajnzaj pokliče Joška, da mu odgovori na vse, kar vidi in sliši novega. Ne čuti utrujenosti, ko hodi po mehki zemlji in mu trava boža bose noge

Blizu gozda sta in poslušata.

„To je kukavica,“ reče Joško.

Še bliže prideta. Že stojijo tu pcsamezni hrasti, ki jim siv lišaj pre-prega debela.

„In to je žolna, ki tolče ob drevo. Poslušaj, Ivanček!“

Široke in visoke bukve razpenjajo senco in mir nad grmičjem in mahovjem. Drobní pevci se oglašajo z vej. Toliko jih je, da se iz njih zbora ne razločijo glasovi. Vse je kakor utripanje, kakor godba, ki se preлива po gozdu.

Ivanček leži na mahu. Oči je zaprl in poslušá. Tako mu je, kakor da sanja. O nebesih sanja. Odpre oči in vendar še vedno sanja. Ne sanja sanj, ampak resnico. In ta resnica je lepša od vseh nekdanjih sanj.

6.

Solnce se že bliža goram na zapadu. Oblački, ki tam in tu visijo na rchu, žarijo v rdečkasti svetlobi. Hladneje je že. Zdajnzaj zaprhuta mimo glave mehka, mlačna sapa.

Ivanček se domisli matere: „Pojdiva, Joško! Ne bo več solnca, vstaniva!“

A Joško ne vstane. „Počakaj še! Ne grem še domov. Ivanček, nič ne pojdi.“

„Moram. Mati je bolna, oče pride. Sam pa poti ne najdem. In zebe me.“ Ivančka spreleti mraz.

„Pa pojdiva,“ se vda Joško.

Hitita med poljem in prebredeta potok. Voda se je precej ohladila in se zajeda v noge. Že sta na cesti. Gresta mimo bele hiše, kjer stanuje ona dobra deklica, ki jima je dala kruha. Ni je več na vrtu, ker je že hladno in se mrači.

V mesto prideta in kar naprej hitita po ulicah, ki so vedno bolj umazane in ozke. Ljudje po hišah prižigajo svetilnice in zagrinjajo okna. Mrzlo je postalo. Ivanček pa je bos in gologlav, suknjica je tanka. Zdajnzaj ga spreleti trepet, zobje mu zašklepečejo. Tudi v noge ga grize mraz, ko stopa po kamenitem tlaku.

Prideta na široko cesto. Pisane luči sijejo iz oken in vrat. Svetli vozovi hitijo sredi ceste in zvonijo. Komaj se izogibljejo drug drugemu, toliko jih je in vsi so polni ljudi. Tod nista hodila prej.

„Nisva šla prav,“ pravi Joško. „Preveč sva šla na desno. Pa nič ne de, vse eno prideva prav.“

„Jaz bi že bil rad doma,“ reče Ivanček. „Zebe me.“

Na širokem trgu sta. Sama gospoda se izprehaja tu. Govorijo glasno, smejejo se, a zanj se nihče ne zmeni. Ivanček jih gleda, ozira se v vozove, ki bežijo mimo njega. Tudi on bi stopil na tak voz in bi se peljal naravnost domov. Legel bi truden v posteljo in zaspal v njeni prijetni toploti. A do njegove uboge ulice ne gredo ti blesteči vozovi, ki vozijo samo bogate ljudi.

Ivanček bi nekaj povprašal Joška, ozre se, a ni ga več. Tesno in vroče mu postane. Obstane in gleda na vse strani. Polglasno zakliče njegovo ime, stoji in išče. Gre nazaj in išče. Joška ni nikjer več. Izgubil se je v množici in je že bogve kje. A kam naj se Ivanček obrne sredi tujih ljudi in cest in na večer.

Nasproti mu pride deček, ki je ravno tako velik kakor on. Tega vpraša, kje je Globoka ulica. A ta ne ve in celo smeje se Ivančku, ker je siromak in niti črevljev nima. Potem gre dalje.

Ivanček se nasloni k zidu in zajoče. Na glas zajoče in si ne ve pomagati. Kako pride domov? Zašel je in je še jako daleč od doma. Mati je bolna in ga bo klicala s postelje, njega pa ne bo. Morda se je tudi že oče vrnil z vojne in išče Ivančka, pa ga ni. O, da bi zdajle prišel dober človek in bi ga prijel za roko in povedel domov! A vsi ti ljudje morda niti ne vedo, kje je ona zapuščena Globoka ulica. Mimo njega hitijo in z njimi gre opojen gosposki duh. Ivanček pa bo ostal sredi njih sam, premražen ni trepetajoč.

Tedaj se domisli Boga in moli, da bi mu pomagal. Prosi ga, naj stori tako, da najde domov. Prosi tudi, da bi se oče že skoro vrnil in bi mati ozdravela.

7.

Ivančka strese mraz, skozi noge ga spreleti po vsem telesu, zobje mu zašklepečejo. Stopi od zida in hiti po trgu, da si ogreje noge. Pride na cesto, ki je vsa bleščeče razsvetljena. Pred njim se pomika vojak, zavrt v siv plašč. Glavo ima obvezano in le počasi gre dalje. V vojni je bil in je okusil vse hudo. Tudi Ivančkov oče je bil tam. Morda sta bila celo kje skupaj in se poznata. Da bi ta mož vedel Ivančku kaj povedati o očetu!

Ivanček pohiti naprej, da bi vojaku pogledal v lice. Pred njim obstoji in zagleda njegov rumenkasti obraz. Mlad človek je in še brk nima pod nosom.

Ta hip zadene ob Ivančka stara ženica. Ni oblečena po gosposko. Prime jo za krilo in jo vpraša z glasom, ki gre že skoro na jok: „Prosim, kje je Globoka ulica?“

Mimo prihrumi voz, in žena ne razume Ivančka.

„Kaj bi rad?“ vpraša in se skloni do njegovega obraza.

„V Globoko ulico.“

Vede ga s seboj do prihodnje ceste in mu razlaga, kako daleč naj gre po njej in kdaj naj se obrne v ulico na levo, da pride prav. Naglo hodí mimo svetlih oken in svetilnic. Nad njim gorijo zvezde, razsejane po temnem nebu. Hodi, dolgo hodi in kar naprej v isto smer. Tedaj pa se nenadoma domisli, da bi bil morda že moral kreniti na levo. Najbrž je že šel predaleč po tej cesti in je izgrešil pot. Zavije zdaj v ulico na levo. Vsa v temi je ta ulica, redkokdaj brli svetilnica. Ljudi bi povprašal za pot, pa nikogar ne vidi. Čisto sam je v vsej zapuščeni ulici.

Tedaj pa se Ivančku nenadoma zazdi, da je že v Globoki ulici. Njena vlaga mu veje v obraz, smrad kanalov čuti. Vse tu je ozko in visoko, v višini se vidi le tanak trak prostega neba in par drobnih, ugašajočih zvezd na njem. Te hiše so mu znane. Tam približno mora stati hiša, kjer stanujejo. Z novo silo se požene naprej in ne čuti trepeta, ki mu zviija drobno telo. Kakor da je spočit in lahak, ne občuti trudne teže svojih nog in ne vidi, da leze le počasi dalje in da ga trese mraz. Kakor v mehko meglo stopa z drobnimi koraki. Z naporom se vleče čez dvorišče, čez strme stopnice, a ne čuti naporov. Vse težko in bolešno je utonilo in zdaj ni ničesar več. Nevede odpre duri podstrešne izbe in stoji pred očetom poleg matrine postelje.

„Ivanček!“

Široko pogleda in za hip vidi očeta v bledi, izmučeni obraz, obdan s temno brado. Stoji in se drži njegovega sivega plašča. Trese se in glavo nagne. Plah, trpeč vzdih se mu iztrga iz ust. Zasuče se v stran in se zvrne. Kakor da je vročica zalila njega in vso okolico, tako je izginilo vse in tudi on sam je utonil v omotico.

8.

Solnce sije na posteljo, ko se Ivanček zbudi. Kakor iz globokega prepada se zdrami. Lahko in veselo mu je, da je prost nečesa temnega in mučnega, kar ga je težilo v bolnih sanjah. Začuden pogleda naokolo in vse, kar vidi, mu je novo in tuje. Napne misli, a ne more se spomniti, če je že bil kdaj v tej lepi solnični sobi.

„Mama,“ zakliče rahlo in se hoče dvigniti v postelji. Tedaj vstopi nekdo, dobra in znana žena je to, teta je to.

„Mama,“ reče še enkrat.

„Preselili so se mati, odšli so v nebesa. Pa nič ne bodi žalosten, Ivanček,“ pravi teta.

„V nebesa? Tudi jaz bi šel.“

„Saj je dobro tam. Pa ne bodi žalosten.“

„Žalosten?“

„Oče so prišli iz vojne, Ivanček.“

„O, saj res!“

Kakor v megli se spominja Ivanček srečanja z očetom. A nič ne ve, kako se je tedaj zgodilo in kako je zdaj prišel v to sobo k teti. V tem premišljevanju mu prihaja vroče. V glavi mu brni, v vsej njegovi notranjosti je prazno in težko. Od bolečin in slabosti zatisne oči in zapotegne obraz. Teta mu vliva v usta grenkega zdravila.

Ko zopet izpregleda, stoji teta ob postelji. Nasmeje se mu in ga poboža po laseh: „Zopet si zdrav, Ivanček!“ Nato odide.

Samo solnce je tu. Mesta ni več, polje in gozdovi so zunaj. Ivanček se razveseli in se dvigne, da bi pogledal skozi okno. A slaboten je v telesu in glava ga zaboli. Leže nazaj in premišlja. Matere se spomni. Daleč so nebesa in tako daleč je tudi mati. On pa je ostal sam in oče z njim. A kako, da očeta ni?

Teta pride in mu prinese skodelico vročega, sladkega čaja: „Priden si, Ivanček. Ostal boš zdaj pri nas in tudi oče. Ostanemo vsi skupaj, Tinica tudi. Zdaj pa pij čaj.“

„Bom,“ prikima in že pije v dolgih žejnih požirkih. Po vsem njegovem telesu se razpredata toplota in moč. Potem prigrizne belega kruha. Tu se spomni one dobre deklice, ki mu je nekoč dala kruha, ki je bil tudi tako mehak in okusen. Domisli se Joška in polja.

„Ali je res, da ostanem pri vas, teta?“

„Pri nas ostaneš.“

„In oče?“

„Tudi.“

Takrat se odpro duri.

Oče se pomika k Ivančkovi postelji. Leva noga mu je odrezana nad kolenom. Ob dve palici se opira. Bled, ostarel je v obraz. Ivanček ga gleda s strahom in boli ga pogled. Oče, siromak!

K Ivančku sede na posteljo in pripoveduje o preteklem in o bodočem življenju. Zdaj ostanejo vsi tu. Oče bo zopet prijel za šivanko, da tako prisluži kruha sebi in njemu, ki pojde v šolo takoj, ko ozdravi. Nič več ne pojdejo nazaj v mesto. Na kmetih ostanejo.

V sobo prihiti Tinica. Vsa je zasopla od zdravja in nagle hoje. Vesela je, da se je Ivančku obrnilo na hōlje. Iz šole prihaja.

„Kako sem se že bala zate,“ pripoveduje. „Ko so te pripeljali oče k nam, sem jokala. Potem si ležal in govoril v spanju. Bala sem se, da umreš. Pa le nisi.“

Prihodnji dan Ivančka oblečejo. Bled je še in upadel. Po stopnicah gre že sam. Na pragu hiše obstane in gleda v zelenje in luč. Vrtovi, polje, v daljavi gozdovi! Nad njimi strmijo v nebo sive gore. Daleč gre pogled. In vsepovsod je dan in solnce.

Ivanček razprostre roke in sklone glavo.

Pozdravlja vso to lepo svobodo. Blagoslavlja veliko novo srečo, materin spomin blagoslavlja!

Uspavanka.

*Glej, solnce zašlo je
v svoj zlati gradič
in lunica vstaja —*

aja - tu - taja.

*Nebeške krilatce
je zlata perot
prinesla iz raja —*

aja - tu - taja.

*In plove in plove
kot svetel čolnič
iz daljnega kraja —*

aja - tu - taja.

*In gledajo Majdko,
če spančka to pot
in več ne nagaja —*

aja - tu - taja.

Marija Grošljeva

Mladini.

Kar mojemu je srcu najsvetejše,
i tebi to polagam na srcé:
O, čuvaj, ljubi domovino sveto,
otiraj z lica grenke ji solzé;
kadār viharji okrog nje bučijo,
ko ji pesti sovražnikov pretijo:
ti zvesto nanjo misli z dušo vneto
in v brambo daj ji glavo in roké!

J. Klanšek.